

Staatliche Kriminalpolizei
Kriminalpolizeistelle
Litzmannstadt

Litzmannstadt, 6 I 1941

Sprawozdanie miesięczne za grudzień 1940

[...]

Szczególne zajścia w getcie

[...]

27 X 1940 zostali przejściowo zatrzymani polscy chłopcy w wieku niekaralnym¹ Zygmunt Olas i Ryszard Frątczak, obydwaj po 12 lat, ponieważ w ostatnim czasie wielokrotnie uprawiali ożywiony szmugiel z Żydami z getta. Pomimo młodego wieku Frątczak prowadził kryminalną działalność, popełniając kradzieże kieszonek i szmuglując. Dzięki obecnemu aresztowaniu udało się zatrzymać bandę przemytniczą liczącą 17 osób. Uczestniczyli w niej: 1 Niemiec, 4 Polaków, 1 małoletni Polak i 11 Żydów. Udowodniono im i przyznali się, że od zamknięcia getta 1 V 1940 do momentu ich aresztowania wynosili z getta futra i różnorodne towary w zamian za artykuły żywnościowe dostarczane do getta. Szmuglerzy wykorzystywali nieuwagę strażników, by w odpowiednim momencie wskoczyć na przejeżdżające obok nich dorożki lub tramwaj². Dostawali się nimi do miasta, by rozprowadzać swoje towary wśród mieszkańców. Równocześnie w mieście kupowali oni artykuły żywnościowe, które tą samą drogą zabierali do getta. 5 XII 1940 15 osób zostało postawionych przed sądem³. W przypadku obydwu polskich chłopców złożono podania o opiekę⁴.

¹ Ustawodawstwo wobec nieletnich stawało się coraz bardziej represyjne. Pierwsze rozporządzenie z 4 X 1939 r. przewidywało, że odpowiedzialność karno-sądową na zasadach określonych dla dorosłych mogą ponosić Polacy, którzy ukończyli 16 lat, jeśli dorównywali rozwojem osobie pełnoletniej. Art. III ust. 3 rozporządzenia o specjalnym prawie karnym dla Polaków i Żydów z 4 XII 1941 r., wraz z rozporządzeniem wykonawczym ministra sprawiedliwości Rzeszy z 23 VII 1942 r., obniżyły wiek niekaralności dla Polaków do lat 14. W praktyce jednak już wcześniej zarówno małoletni, jak i dzieci byli brutalnie traktowani i odsyłani do obozów (J. Waszczyński, *Hitlerowskie prawo karne wobec dzieci i młodzieży polskiej (na terenach włączonych do Rzeszy)* [w:] *Zbrodnie hitlerowskie wobec dzieci i młodzieży Łodzi oraz okręgu łódzkiego*, red. A. Galiński, J. Zamojska, Łódź 1979, s. 27–28).

² Tramwaje i dorożki przejeżdżały ul. Limanowskiego (Alexanderhofstrasse) i Zgierską (Hohensteinerstrasse), które przebiegały przez getto, ale były z niego wyłączone. Stanowiły arterie komunikacyjne „aryjskiej” części miasta.

³ Polacy aresztowani za przemyt do getta byli sądzeni przed Sądem Specjalnym (Sondergericht) w Łodzi, który rozpoczął swoją działalność już na początku października 1939 r.

⁴ Zazwyczaj kierowano młodocianych do miejsc odosobnienia, które miały odgrywać rolę „wychowawczą”. Znane są przypadki więzienia dzieci i nieletnich za różnorodne „przestępstwa” w rozszerzonym więzieniu policyjnym w Radogoszczu (Erweitertes Polizeigefängnis Radegast), a w okresie późniejszym kierowania ich do utworzonego w grudniu 1942 r. obozu dla dzieci i młodzieży przy ul. Przemysłowej (Polenjugendverwahrlager der Sicherheitspolizei) mieszczącym się w getcie łódzkim (A. Galiński, *Hitlerowskie więzienia, areszty i obozy w rejencji łódzkiej jako miejsca eksterminacji dzieci i młodzieży* [w:] *Zbrodnie hitlerowskie wobec dzieci i młodzieży...*, s. 57–58).

8 XII 1940 około godziny 14.30 została zastrzelona przez posterunkowego⁵ w obrębie getta polska szmuglerka Stanisława Bartczak, urodzona 18 IV 1915 w Łodzi. Przedostała się ona przez siatkę drucianą i nie zatrzymała się na wezwanie posterunkowego. W związku z tym użył on broni palnej.

[...]

(-) Dr [Wilhelm] Zirpins^a
SS-Sturmbannführer i szef policji kryminalnej w Łodzi

*Źródło: AIPN Łd, Gestapo, 1/285, k. 10–11, j. niemiecki.
Tłum. Dorota Siepracka*

^a Powyżej podpis odręczny.

⁵ Podstawę prawną do użycia broni wobec osób przekraczających granice getta stanowiło rozporządzenie specjalne regulujące ruch między gettem a „stroną aryjską”, wydane przez prezydenta policji SS-Brigadeführera Johannes Schäfera 10 V 1940 r.